

“Een ongelukje met een prachtige beloning.....”

Een verslag van tien interviews met (aanstaande) jonge vaders

Bron illustratie: www.gettyimages.com

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Vraagstelling en doelstelling	4
3.	Resultaten onderzoek Jarabee Hengelo	5
4.	Resultaten interviews met jonge vaders	7
5.	Conclusies	14
6.	Aanbevelingen	16
	Bijlage	
	Interviewleidraad	17

1. Inleiding

JSO, expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding voert in opdracht van de provincie Zuid-Holland een project uit voor Jonge Moeders en Jonge Vaders. JSO vraagt met dit onderzoek aandacht voor jonge vaders en wil peilen welke behoefte zij hebben met betrekking tot informatievoorziening en ondersteuning.

In dit verslag worden de resultaten besproken van de interviews met tien jonge (aanstaande) vaders die in de periode juli 2006 tot en met februari 2007 zijn gehouden. Deze groep jonge vaders is niet representatief voor alle jonge vaders in Nederland. Deze vaders willen een rol spelen in het leven van hun kind. De interviews zijn een verkenning van welke informatie- en ondersteuningsbehoeften deze jonge vaders hebben. Vanwege het beperkte aantal interviews is aanvullende informatie gehaald uit het onderzoek dat jeugdzorginstelling Jarabee heeft uitgevoerd onder jonge vaders.

JSO wil graag dat vaders betrokken zijn bij de opvoeding en op maat ondersteuning krijgen. Uit onderzoek blijkt dat het voor kinderen heel belangrijk is dat zij een vader en een moeder hebben die actief en betrokken zijn bij de opvoeding en verzorging.

De interviews waren niet mogelijk zonder de enorme inzet van diverse organisaties die jongens hebben benaderd, gestimuleerd en overtuigd om met mij te praten. Ik wil dan ook graag de volgende organisaties bedanken: de FIOM, Stichting Steady, het VBOK, Jong Rotterdam, Jonge Moeder Loket Den Haag, Mama Mia, JIP Den Haag, Thuiszorg Groot Rijnland en het Albeda College Rotterdam. Ze hebben er mede voor gezorgd dat ik tien jonge vaders heb kunnen spreken.

En natuurlijk wil ik de vaders bedanken voor hun openheid, vertrouwen en eerlijkheid. Ze hebben mij kort een blik laten werpen in hun leven en ik wens ze alle succes toe in de toekomst voor henzelf en hun kind(eren).

Dit verslag is als volgt ingedeeld:

In hoofdstuk twee geef ik de vraagstelling en doelstelling van de gesprekken met de jonge vaders kort weer. In hoofdstuk drie staat een beknopte weergave van een onderzoek dat door Jarabee (Hengelo) in 2004 is uitgevoerd onder jonge vaders. De resultaten van de tien interviews met jonge vaders in Zuid-Holland, staan in hoofdstuk vier. De conclusies komen aan bod in hoofdstuk vijf en het rapport sluit ik af met enkele aanbevelingen in hoofdstuk zes.

2. Vraagstelling en doelstelling van het onderzoek

Voor dit onderzoek is de doelgroep jonge vaders als volgt gedefinieerd:

Jonge vaders zijn jongens die jonger zijn dan 25 jaar en voor het 23^e levensjaar een kind hebben gekregen.

Het onderzoek gaat over welke informatie- en ondersteuningsbehoefte jonge vaders hebben. Er is veel aandacht voor jonge moeders, maar hoe zit het nu eigenlijk met jonge vaders? Hebben zij behoefte gehad aan ondersteuning toen ze wisten dat ze vader werden? Wisten de jonge vaders bij welke organisaties zij terecht konden voor informatie? En aan welke informatie hebben jonge (aanstaande) vaders behoefte? Al deze vragen en thema's zijn samengevat in de onderstaande vraagstelling voor het onderzoek.

Hebben jonge vaders behoefte aan informatie en ondersteuning met betrekking tot zwangerschap en jong vaderschap? En zo ja, welke behoeften zijn dit en op welke wijze dient deze behoefte ingevuld te worden?

Het doel van het onderzoek om te kijken of er een specifiek aanbod op het gebied van informatievoorziening en ondersteuning voor jonge vaders ontwikkeld zou moeten worden. Een nevendoelstelling is om te kijken wat organisaties zouden kunnen doen om de rol van vaders te versterken en hen meer ondersteuning op maat te bieden.

3. Resultaten onderzoek Jarabee Hengelo

In 2004 hebben studenten van Saxion Hogeschool in Enschede in opdracht van Jarabee Jeugdzorg in Hengelo een onderzoek uitgevoerd onder jonge vaders. Jarabee heeft een jonge vader project. De studenten hebben de vraag gesteld: "Wat vinden jonge vaders in de gemeente Hengelo belangrijk bij de invulling van de taak en de rol van het vaderschap?"

"Jonge vaders verschillen in veel opzichten niet van 'gewone' vaders. Wat hen specifiek maakt en waardoor je ze in vergelijking toch kan beschouwen als aparte doelgroep, is dat ze de randvoorwaarden nog niet voor elkaar hebben. Jonge vaders zijn nog volop in ontwikkeling. Daarmee doelen we op hun verantwoording om te zorgen voor de financiële middelen, zich te ontwikkelen ten aanzien van opleiding en werk, een goede relatie met hun partner of ex partner te onderhouden, te zorgen voor een goede huisvesting en bovenal de juridische zaken te regelen om de relatie met hun kind veilig te stellen. Dit zorgt ervoor dat hun taak om een goede invulling aan het vaderschap te geven wordt verzwaard."

(bron: Jong Vader. Een onderzoek onder jonge vaders in Hengelo, p.37)

Het onderzoek is gericht op vaders in de leeftijd van 15 tot 25 jaar in de gemeente Hengelo. De studenten hebben uiteindelijk 20 jonge vaders bereid gevonden om mee te werken aan het onderzoek. Deze jonge vaders speelden een rol in de opvoeding van hun kind(eren). Voor de onderzoeksvraag van JSO zijn de volgende zaken van belang.

De jonge vaders zeggen erg betrokken te zijn bij de zwangerschap. Voor zover mogelijk gaan ze mee naar de afspraken met de verloskundige. De jonge vaders zijn autodidact. Ze leren het opvoeden door het te doen en baseren zich daarbij op hun eigen opvoeding. Ze nemen hier zaken uit mee zoals normen en waarden, regels en emotionele beschikbaarheid voor hun kind.

De jonge vaders hebben weinig tot geen opvoedingsvragen. Ze bekijken eventuele hobbels als ze er mee te maken krijgen en proberen het eerst zelf op te lossen. De jonge vaders zeggen op de hoogte te zijn van hun wettelijke positie, maar vinden het tegelijkertijd moeilijk om hier informatie over te vinden. Ze weten dat ze naar een advocaat kunnen gaan, maar weinig jongens doen dat. Ook zijn de vaders bang dat het erkennen van hun kind een enorme papierwinkel met zich mee brengt. Hoe een en ander juridisch precies in elkaar steekt is voor veel jonge vaders niet duidelijk. De meeste jonge vaders hebben hun kind erkend of zijn hier mee bezig. De jongens die dit nog niet hebben gedaan, ondernemen hiervoor geen actie. Ze nemen aan dat het wel goed komt.

De jongens vertrouwen op goede afspraken met de moeder van hun kind als het gaat om financiën en omgangsregelingen. Dit vertrouwen is er ook als er geen relatie meer is tussen de vader en moeder. De jongens gaan er van uit dat beide partijen het beste met het kind voor hebben.

De jonge vaders in het onderzoek van Jarabee voelen zich financieel verantwoordelijk en handelen daar ook naar. Wat betreft de opvoeding gaan de vaders ervan uit dat ze het wel goed doen tenzij ze anders horen. De jonge vaders geven aan minder vaak en minder snel om hulp of advies te vragen. Ze zijn bang voor de Raad voor de Kinderbescherming. Deze jonge vaders denken dat het vragen van advies betekent dat ze toegeven dat ze het niet goed doen. Als deze jonge vaders advies vragen, doen ze dit vooral aan de eigen sociale eigen omgeving. Soms vragen ze ook advies aan professionals. Het valt de jonge vaders wel op dat de professionals (verloskundige, consultatiebureau) zich vooral richten op de moeder en maar weinig aandacht voor de vaders hebben. Daarnaast zeggen de jonge vaders dat ze veel ongevraagd advies krijgen vanuit de eigen omgeving.

Eventuele vragen van deze groep jonge vaders gaan over praktische aspecten van opvoeden zoals wat te doen als het kind niet wil eten en hun juridische positie als vader.

Voor de jongens is carrière planning erg belangrijk, ze willen hun opleiding afronden en een goede baan vinden en de zorg voor hun kind veilig stellen. Ze zeggen een groter verantwoordelijkheidsgevoel te hebben ontwikkeld sinds ze vader geworden zijn.

De studenten hebben aan de hand van de informatie van de jonge vaders ook enkele aanbevelingen gegeven voor het specifieke vaderproject van Moedercentrum Donna (van Jarabee) en de reguliere hulpverlening aan jonge vaders. Deze zijn:

- het verlagen van de drempel om ondersteuning te kunnen vragen, bijvoorbeeld door het verruimen van de openingstijden van het vaderproject van Donna;
- het oprichten juridisch spreekuur waar de vaders met alle vragen over rechten, plichten en wettelijke positie terecht kunnen;
- het ontwikkelen van een cursusaanbod (financiën, opvoeding, wettelijke aspecten) specifiek gericht op jonge vaders;
- het ondernemen van leuke activiteiten (uitstapjes) waar jonge vaders elkaar kunnen leren kennen en misschien steun bij elkaar kunnen vinden.

4. Resultaten interviews met jonge vaders in Zuid-Holland

Op verschillende manieren is getracht om jonge vaders te werven om mee te werken aan een interview. Hieronder staan deze manieren op een rij:

- er is een oproep geplaatst op www.tienermoeders.nl;
- er is een wervingsbrief voor instellingen en jonge vaders opgesteld die verspreid is binnen het provinciale netwerk jonge moeders en andere organisaties die met jonge moeders werken;
- een ambulante jongerenwerk organisatie is gevraagd om jonge vaders te benaderen binnen een specifieke culturele groep;
- zes brieven naar jonge vaders zijn verstuurd via een middelbare school;
- wervingsbrieven voor jonge vaders zijn neergelegd bij de Jongeren Informatie Punten van Den Haag en Rotterdam.

Ondanks enkele tegenslagen (afspraken die zijn afgezegd, jonge vaders die niet op de afspraak zijn verschenen en jongens die zich terugtrokken uit het onderzoek) is het uiteindelijk gelukt om tien jonge (aanstaande) vaders te interviewen. De verhalen van deze jonge vaders zijn uniek en zeer divers. De interviews zijn niet representatief voor alle jonge vaders van Nederland, maar bieden inzicht in de groep vaders die betrokken willen zijn bij hun kind(eren).

Achtergrondgegevens

De culturele achtergrond is divers: Nederlands (vijf jongens), Marokkaans, Kaap-Verdiaans, Pakistaans, Afrikaans en Zuid-Amerikaans. Zeven jongens hebben een relatie met de (aanstaande) moeder van het kind, waarvan er twee met de moeder van hun kind zijn getrouwd. Bij de andere drie jonge vaders is de relatie verbroken. Vier vaders wonen in een zelfstandige woning samen met de moeder van het kind. Vijf jongens wonen nog bij (een van) hun ouders thuis, bij één hiervan woont de aanstaande moeder ook in. Een jonge vader woont alleen. Vijf jongens hebben een baan, vier jongens gaan naar school en één jongen heeft geen dagbesteding.

Zwangerschappen gepland en ongepland

Aanstaande vaders	4
Voor al deze aanstaande vaders is dit hun eerste kind.	
Vaders met één kind	5
Vader met twee kinderen	1
Geplande zwangerschappen	3
Drie zwangerschappen zijn gepland. Een vader heeft twee kinderen, de zwangerschap van zijn tweede kind is gepland, de eerste niet. Deze drie vaders wilden op jonge leeftijd kinderen krijgen.	
Ongeplande zwangerschappen	7
De overige zeven zwangerschappen zijn niet gepland, deze vaders hadden ook nog geen kind(wens).	

Abortus

Hebben de jonge vaders een abortus overwogen?

Abortus nooit een optie geweest	2
Abortus overwogen, maar besloten tot houden van kind	2
Abortus gepland, maar niet doorgegaan	1
Abortus geen optie vanwege geloofsovertuiging	2
Abortus geen optie voor 2 ^{de} kind (gepland)	1
Abortus wel over nagedacht bij 1 ^{ste} kind (ongepland)	
Abortus geen optie meer omdat het meisje al meer dan drie maanden zwanger was	1
Abortus geen optie vanwege geen bemoeienis met zwangerschap	1

Voor twee vaders is abortus nooit een optie geweest omdat zij bewust hebben gekozen om kinderen te krijgen. De vader van twee kinderen heeft wel nagedacht over abortus bij zijn eerste kind, deze zwangerschap was namelijk ongepland. Voor hem leek abortus, op aandringen van zijn ouders, een oplossing voor veel praktische problemen (huisvesting, aanstaande moeder zat nog op school, financiën).

Voor een jonge vader was abortus geen optie omdat hij pas hoorde dat hij vader werd toen zijn vriendin zes maanden zwanger was.

Twee jongens wilden geen abortus vanwege hun geloofsovertuiging. Een van hen zegt abortus wel met zijn vriendin te hebben besproken. Hij heeft gezegd dat de keuze aan haar was, maar dat als ze abortus zou laten doen, de relatie tussen hen wel zou veranderen.

Twee jongens hebben abortus als serieuze optie overwogen. Beide jongens hebben bij een instelling een beslissingsgesprek gehad (VBOK en FIOM). Voor een van deze vaders is het kind laten komen een gevoelskwestie geworden en het bleek (financieel) haalbaar om voor het kind te zorgen. Deze vader vertelde dat voorafgaand aan het beslissingsgesprek abortus al door hem en zijn vriendin was afgewezen. Volgens hem heeft het gesprek hier niet aan bijgedragen. De andere jongen vertelde dat zijn vriendin direct zei het kind te willen houden, hij twijfelde hier nog over. Uiteindelijk kreeg hij een slecht gevoel bij abortus.

Een jongen vertelde dat hij en zijn vriendin onder druk van haar ouders naar de huisarts zijn gestuurd die hen direct doorverwees naar de abortuskliniek. Hij en zijn vriendin zijn naar de kliniek gegaan voor een abortus. Toen ze daar kwamen, was er een noodsituatie en kon de procedure niet doorgaan. Ze zijn gaan nadenken wat ze nu zelf wilden en hebben besloten het kind te houden. Ze zijn niet meer terug gegaan naar de kliniek¹.

Voor een jonge vader heeft abortus niet gespeeld omdat hij niet geloofde dat het zijn kind was. Hij heeft zich niet bemoeid met de zwangerschap.

Informatie over en ondersteuning bij abortus

Twee jongens hebben informatie gezocht over abortus, beiden hebben ook een beslissingsgesprek gehad bij een instelling. Een jongen heeft via Internet de VBOK gevonden en ontdekt dat ze daar beslissingsgesprekken voerden. Hij heeft hiervoor een afspraak gemaakt. Op Internet heeft hij ook andere informatie over abortus gevonden (folders) en op verschillende fora hebben hij en zijn vriendin gepraat met mensen die een abortus hebben laten doen.

¹ Bij de afronding van het onderzoek bleek dat de vriendin van deze jongen alsnog een abortus heeft laten uitvoeren, buiten medeweten van de vader om.

Wat hem opviel was dat alle mensen hier spijt van hadden. De consequenties op lange termijn waren de reden voor hem en zijn vriendin om geen abortus te laten doen. Ze hebben nog wel het gesprek bij de VBOK gehad.

De andere jonge vader is via zijn ouders bij de FIOM terecht gekomen om te praten over hoe het nu verder moest. Ze hebben een goed keuzegesprek gevoerd waarin alle opties zijn besproken. Hij en zijn vriendin hadden een slecht gevoel bij abortus en adoptie en besloten het kind te houden. Voor hem heeft het gesprek daartoe bijgedragen.

De zwangerschap

Voor bijna alle jongens is de ontdekking van de zwangerschap als een schok gekomen, behalve voor de twee jongens die bewust samen met hun vriendin voor een kind hebben gekozen. Een jonge vader heeft zich bewust afzijdig gehouden van de zwangerschap. Dit kwam omdat hij eerder een slechte ervaring had met een kind dat niet van hem bleek te zijn. Dit heeft hem wel veranderd in de wijze waarop hij omging met de 2^e zwangerschap. Hij heeft hierbij geen rol gespeeld en is pas later als vader in beeld gekomen.

Het feit dat hun (toenmalige) vriendin zwanger was hebben de andere zeven jongens snel geaccepteerd. Ze zijn daarna gaan nadenken hoe ze het een en ander gaan aanpakken. De jonge vaders zijn oplossingsgericht en willen dingen gaan regelen. Ze denken na over welke gevolgen een kind met zich meebrengt, welke praktische oplossingen er moeten komen, hoe het verder moet met school en/of werk en wat het beste is dat ze kunnen doen. Opvallend is wel dat de (aanstaande) jonge vaders vooral praktisch zijn gericht. Er wordt weinig gesproken over emotionele steun voor de moeder.

Informatie over en ondersteuning bij zwangerschap

Alle jongens zijn zelf op zoek gegaan naar informatie over zwangerschap en bevallen. Zij willen vooral weten wat ze kunnen verwachten in de komende periode. De informatie over zwangerschap en bevallen, zoeken jongens op Internet, in de bibliotheek, gesprekken met organisaties (FIOM, VBOK), JIP en door het te vragen aan ouders en vrienden.

Het valt alle jonge vaders op dat er geen specifieke informatie voor jonge vaders te vinden is. De informatie die op Internet staat, heeft vooral betrekking op jonge moeders. Het onderwerp vaders lijkt helemaal niet aan bod te komen.

De websites en boeken die jongens hebben gevonden over vaders zijn gericht op een oudere doelgroep én op mannen die heel bewust voor het vaderschap (en de zwangerschap) hebben gekozen. De jonge vaders voelen zich door deze websites en boeken niet aangesproken. Twee jongens zeggen bewust op zoek te zijn gegaan naar informatie over jong (in leeftijd) vader worden, maar hebben hier niks over kunnen vinden.

Acht jongens zeggen betrokken te zijn bij de zwangerschap. Voor de jonge vaders betekent betrokken zijn bij de zwangerschap dat ze meegaan naar de afspraken bij artsen en verloskundigen. Twee vaders zijn niet direct betrokken bij de zwangerschap.

De jonge vaders zeggen in de periode van de zwangerschap informatie te willen over:

- hoe een zwangerschap verloopt;
- hoe een bevalling in zijn werk gaat;
- wat er voor een bevalling geregeld moet worden;
- informatie over huisvesting (urgentie) en financiën;
- hoe zaken geregeld moeten worden met school en werk;
- ziekenfonds en verzekeringen;
- rechten en plichten als vader (o.a. erkenning);
- taken en rol als aanstaande vader;
- ervaringen van andere jonge (aanstaande vaders).

De informatie over zwangerschap is volgens de jonge vaders goed beschikbaar, maar vooral gericht op de moeders. De vaders krijgen de informatie vooral via de moeders mee. Volgens hen zou het prettig zijn als er ook specifiek informatie over zwangerschap en bevallen beschikbaar is voor aanstaande vaders.

Vaderschap

Alle jongens die vader zijn hebben het kind erkend. Het vaderschap heeft wel belangrijke veranderingen gebracht. De jonge vaders maken bewust hun opleiding af. Enkel jonge vaders zijn gestopt met school om een baan te zoeken om hun gezin te kunnen onderhouden. Ook geven de vaders aan dat hun vrije tijd heel anders wordt ingedeeld. Ze besteden minder tijd aan hun vrienden en gaan minder sporten omdat ze de tijd aan hun kind willen besteden.

Allemaal zeggen ze dat de belangrijkste verandering is dat ze met meer rekening moeten houden met het kind. Ze voelen zich verantwoordelijk voor een derde persoon, hun kind. Zaken als uitgaan of een middagje hangen met vrienden kan nog steeds, het moet alleen meer gepland worden en gaat in overleg met de moeder.

Dit kan ook afhankelijk zijn van de omgangsregeling die de ouders hebben getroffen. Zo vertelt een jongen dat als hij zijn dochter het weekend heeft, zij centraal staat. Uitgaan en sporten is dan geen optie. Zijn ouders ondersteunen wel (bijvoorbeeld even oppassen als hij wil douchen), maar geven duidelijk aan dat zijn dochter zijn eigen verantwoordelijkheid is. Ze gaan niet oppassen omdat hij uit wil gaan.

De jonge vaders zeggen dat ze niet anders behandeld worden omdat ze jong zijn. Later in de interviews zeggen de jonge vaders dat ze soms moeite hadden om als jonge vader serieus genomen te worden. Dit ervaren ze bijvoorbeeld als ze in de stad lopen. Ze vinden dat er veel aandacht uit gaat naar de moeder. De jongens vinden dit logisch gedurende de zwangerschap. Maar na de geboorte van hun kind voelen ze een tekort aan aandacht en informatie voor de vader. Een jongen vertelt bijvoorbeeld dat de relatie met de moeder even verbroken is geweest en hij op dat moment nergens meer bij betrokken werd. Toen de relatie weer opgepakt is, mocht hij ineens overal weer bij zijn.

Informatie over en ondersteuning bij vaderschap

Veel jongens zijn na de geboorte van hun kind op zoek gegaan naar informatie over het vaderschap. De vaders maken vooral gebruik van Internet en soms van de bibliotheek of een hulpverlenende organisatie.

De informatie over erkenning, rechten en plichten vinden de jonge vaders niet gemakkelijk te vinden. Er is geen website die alle informatie gebundeld heeft. Ook komt het voor dat op verschillende websites verschillende informatie wordt gegeven. De folder die het JIP Rotterdam heeft ontwikkeld voor jonge vaders, is bij veel van hen niet bekend. Twee jongens hebben deskundigen geraadpleegd om uit te zoeken hoe het zit met erkenning, alimentatie en ouderlijk gezag. Een jongen direct bij een advocaat en een jongen bij de Sociale Raadslieden. De jongen die de advocaat bezocht, was hier tevreden over. De advocaat kon de juiste informatie geven. Zo is de jongen er achter gekomen dat met erkenning het ouderlijke gezag niet geregeld is. De jongen die naar de Sociale Raadslieden ging, is hier niet tevreden over. Volgens hem konden ze niet vertellen hoe het een en ander in elkaar stak. De Sociale Raadslieden hebben hem weer verwezen naar de hulpverlening waar hij al contact mee had. De gezagskwestie moest hij regelen bij de kantonrechter.

De jonge vaders vinden de informatie over de wettelijke regelingen erg ingewikkeld. Veel van hen denken dat met het erkennen van het kind alles geregeld is. Pas later komen ze er dan achter dat erkenning niet betekent dat het ouderlijke gezag automatisch over de twee ouders is verdeeld. Twee jonge vaders zijn gedurende de zwangerschap getrouwd omdat ze er achter zijn gekomen dat op deze manier alle praktische zaken goed zijn geregeld.

De jongens geven aan dat zij in eerste instantie ook geen behoefte hebben aan die informatie, totdat de situatie zich voordoet en zij er aan moeten denken. Bijvoorbeeld: de moeder besluit ineens dat de vader geen contact meer mag hebben met het kind. Een relatie met de moeder wordt verbroken en de vader denkt ineens; zie ik mijn kind dan nog wel? Op dat moment gaan de jongens op zoek naar de informatie. Een jongen is ondersteuning gaan zoeken bij de hulpverlening waar hij al contact mee had. Geen van de jongens heeft jonge vaders in zijn eigen omgeving waar ze informatie of ondersteuning van hadden kunnen krijgen. Een jongen heeft wel een vriend die al een kind heeft, maar die situatie is zo problematisch dat het voor hem geen voorbeeld is.

Wat jonge vaders over het vaderschap willen weten is:

- wat zijn de rechten en plichten van een vader;
- erkenning en ouderlijk gezag;
- hoe het aangeven van een kind in zijn werk gaat.

Daarnaast zijn een aantal jonge vaders geïnteresseerd hoe de ontwikkeling van een kind verloopt.

De opvoeding

Zes vaders zijn betrokken bij de opvoeding. Zij spelen een rol in het leven van hun kind(eren). Twee vaders wonen samen met de moeder van het kind. De andere vier vaders hebben een rol die iets meer op afstand staat. Drie vaders hebben een formele omgangsregeling met betrekking tot hun kind, die zich meestal beperkt tot weekenden en vakanties.

De uitvoering van de omgangsregeling verloopt niet voor alle vaders vlekkeloos. Een jongen heeft na de geboorte de juridische aspecten op papier laten zetten. De relatie met de moeder is misgelopen en de contacten zijn verslechterd. De vastgestelde omgangsregeling ging niet meer door. Via de FIOM heeft hij hulp gekregen bij een rechtszaak om de omgangsregeling voort te zetten. Dit is gelukt.

Na de geboorte moesten veel zaken geregeld worden, zoals erkenning, verzekering, kraambezoek en aangeven bij de gemeente. Pas later houden de vaders zich bezig met de andere aspecten van het vaderschap. Maar één vader zegt uitgebreide gesprekken met zijn vrouw te hebben gevoerd over hoe ze hun kind gaan opvoeden. Ze hebben het daarbij vooral gehad over normen, waarden en de taakverdeling tussen vader en moeder. Volgens hem zijn de taken gelijk verdeeld. Zo is hij af en toe een avond alleen met zijn kind als zijn vrouw gaat sporten of afsprekt met vriendinnen. Hij kan zich ook voorstellen dat in de toekomst de rollen omgedraaid worden en hij thuis blijft om voor hun kind te zorgen.

De andere vaders hebben van tevoren niet bedacht hoe ze hun kinderen gaan opvoeden. Ze hebben hier nog niet met de moeder over gepraat. Veel vaders zeggen dat ze "wel zien hoe het gaat" en dat "ze het wel op zich af laten komen". Ook zeggen deze vaders dat 'ouder zijn' een ontwikkeling is, ze zijn niet ineens vader. De jonge vaders realiseren zich ook dat ze hier in fouten zullen maken, maar vinden dat deze fouten erbij horen om te kunnen leren.

Twee vaders vinden dat oma (moeder van moeder) zich te veel bemoeit met het kind. De vaders ervaren weinig ruimte om hun eigen fouten te maken. Ook botsen de normen en waarden van de (schoon)familie en de jonge vader soms met elkaar. Vier jonge vaders hebben een omgangsregeling en daardoor is moeilijker een goede stempel op de opvoeding te drukken.

Aanstaande vaders hebben nog niet gesproken over de opvoeding.

Informatie over en ondersteuning bij opvoeding

Geen van de vaders is specifiek op zoek gegaan naar informatie over opvoeden. De jonge vaders zeggen dat ze wel zien hoe de opvoeding gaat. Als er problemen zijn, dan trekken ze wel aan de bel. Een aanstaande jonge vader zegt dat hij op zoek is gegaan naar informatie over opvoeden. Hij zoekt op Internet en in boeken. Het is voor hem een manier om zich voor te bereiden op het vaderschap. In dit onderzoek heeft 1 op de 10 vaders een informatiebehoefte op het gebied van opvoeden.

De opvoedingsproblemen die de jonge vaders noemen zijn 'praktisch' van aard. Het gaat dan om een kind dat niet wil eten of slapen. De jonge vaders vragen als eerste advies aan hun eigen ouders. Twee jonge vaders zeggen dat ze het "eng" vinden om bij een organisatie aan te kloppen voor hulp op het gebied van de opvoeding. Ze denken dat als ze advies vragen, ze eigenlijk toegeven dat ze het niet kunnen en fout doen. Bij hen bestaat de angst dat de Kinderbescherming gelijk om de hoek komt kijken.

Een jonge vader heeft professionele ondersteuning gekregen bij de opvoeding. In de eerste periode na de bevalling hadden hij en zijn vrouw veel moeite om het dagelijkse leven (ritme) vorm te geven. Ze hebben dit probleem aangekaart bij het consultatiebureau tijdens een controlebezoek. Ze hebben gespecialiseerde gezinszorg gekregen vanuit thuiszorg. Volgens de vader heeft dit ervoor gezorgd dat het gezin "weer op de rails" kwam. De vader en moeder zijn tevreden over de hulp. De vader vertelde wel dat hij spijt heeft van de tweede geplande zwangerschap omdat hij ziet dat het stressvol is voor zijn vrouw.

Het sociale netwerk: ouders

De jonge vaders zeggen dat de eigen ouders een belangrijke bron van informatie en steun zijn als ze vragen hebben over de verzorging en opvoeding van hun kind. Daarom wil ik hier enkele dingen noemen die in de interviews naar voren zijn gekomen met betrekking tot ouders.

De reacties van de ouders waarbij de zwangerschap gepland is, zijn overwegend positief. Vaak wisten ouders dat er een kinderwens was en hebben er waarschijnlijk aan kunnen wennen.

De ouders van de ongeplande zwangerschappen reageerden verschillend. Over het algemeen waren de reacties negatief, ouders waren bang dat de jonge vader en moeder hun toekomst vergooiden. Later zijn bijna alle ouders bijgedraaid en zijn ze steunend voor de jonge vader.

Het sociale netwerk: de vrienden

Ik wil hier heel kort schetsen hoe de vrienden van de jonge vaders hebben gereageerd omdat er een verschil zit met de reacties van ouders. Vrienden worden als meer ondersteunend ervaren en accepteren het feit van de zwangerschap sneller.

Volgens alle jonge vaders stonden hun vrienden niet afkeurend tegenover de zwangerschap en het jonge vaderschap. Twee jongens besloten het hun vrienden in één keer te vertellen. Een jongen via een e-mail en een jongen heeft zijn vrienden uitgenodigd en het hen verteld. Veel vrienden schrikken wel van het bericht, vaak omdat het de eerste keer is binnen hun vriendenkring dat iemand een kind krijgt. Veel vrienden stellen daarna vragen over hoe het verder moet en hoe de vader denkt zijn leven in te richten.

De jonge vaders ervaren veel steun uit hun vriendenkring. De vragen van vrienden helpen de jonge vaders in beeld te brengen wat er allemaal nog moet gebeuren. Vrienden vragen bijvoorbeeld waar het kind gaat wonen, of er getrouwd gaat worden, hoe het met erkenning zit en hoe de vaders hun school of werk gaan organiseren.

De vrienden van de jongens die bewust een kind krijgen reageren direct positief. Vaak weten de vrienden al dat de jongens bezig zijn om kinderen te krijgen. Een van de jongens vertelde dat zijn vrienden op hem in hebben gepraat en gestimuleerd om betrokken te raken bij het kind. Ze vertelden dat hij spijt zou krijgen als hij het niet zou doen. Door de steun en invloed van zijn vrienden heeft hij besloten om een actieve rol te nemen in de zwangerschap en het ouderschap.

Twee jonge vaders vinden het jammer dat er weinig leuke activiteiten voor jonge vaders georganiseerd worden zoals baby zwemmen en babymassage.

De toekomst

De jonge vaders zijn positief over hun eigen toekomst, ook al maken ze zich soms over een aantal dingen zorgen. De jonge vaders zijn bezig met het organiseren van praktische zaken zoals school, werk en huisvesting. Zeker de jonge vaders nog thuis wonen, denken na over hun uiteindelijke woonsituatie. De vaders zeggen dat hun kind centraal zal blijven staan bij alles wat ze doen. Ze ervaren dit niet als beperking.

De jonge vaders die nog op school zitten, willen zo snel mogelijk hun opleiding afronden en een baan zoeken zodat zij hun gezin kunnen onderhouden of de moeder en kind financieel kunnen ondersteunen. De jongens die geen relatie meer met de moeder hebben maken zich zorgen wat er kan gebeuren als één van beide een nieuwe partner krijgt. Dit zou problemen kunnen geven.

5. Conclusies

In de interviews is aan tien jonge vaders gevraagd welke wensen zij hebben op het gebied van informatie en ondersteuning met betrekking tot vader zijn. De behoeften van de jonge vaders zijn onder te verdelen in vijf thema's, deze staan hieronder beschreven.

1. Abortus

- De jonge vaders willen informatie over de feitelijke procedure bij een abortus en hoe een abortus in zijn werk gaat.
- De jonge vaders zoeken de informatie over abortus vooral op Internet.
- De jonge vaders hebben behoefte aan ervaringen van andere vaders die wel of geen abortus hebben laten uitvoeren. De jonge vaders halen deze informatie op verschillende fora op Internet waar ervaringen staan beschreven. Deze ervaringen hebben de jonge vaders geholpen bij de besluitvorming.
- Twee vaders hebben een beslissingsgesprek gehad bij een instelling.

2. Zwangerschap

- De jonge vaders willen informatie over hoe een zwangerschap verloopt.
- De jonge vaders willen praktische informatie waar ze allemaal rekening mee moeten houden, welke zaken moeten geregeld en/of aangeschaft worden.
- De informatie over zwangerschap wordt in eerste instantie gezocht op Internet. Soms gaan vaders naar de bibliotheek om boeken te zoeken of ze krijgen via de moeder van hun kind boeken (via verloskundige).
- De jonge vaders vinden dat er voldoende informatie over zwangerschap te vinden is.
- De jonge vaders vinden het opvallend dat er in de beschikbare informatie weinig aandacht is voor jonge vaders.
- Op het gebied van ondersteuning hebben de jonge vaders tijdens de zwangerschap weinig wensen.
- Zelf ondersteunen zij de moeders o.a. door mee te gaan naar afspraken.

3. Juridische positie als vader

- De jonge vaders willen op het gebied van vaderschap vooral informatie over hun juridische positie.
- De jonge vaders willen weten wat erkenning inhoudt.
- Jonge vaders willen weten welke rechten een vader heeft.
- De jonge vaders willen informatie over hun financiële verantwoordelijkheid.
- De informatie wordt gezocht op Internet. De jonge vaders vinden dat de informatie nogal onoverzichtelijk is.
- Twee vaders hebben informatie ingewonnen over hun wettelijke positie bij deskundigen (Sociale Raadslieden, advocaat).

4. Informatie en steun bij opvoeding indien probleem zich voordoet

- De jonge vaders zeggen dat ze in principe geen opvoedingsvragen hebben waar ze informatie over zoeken.
- Als er zich problemen bij het opvoeden voordoen, hebben ze vooral praktische vragen (mijn kind eet en/of slaapt niet).
- Jonge vaders vragen als eerste advies bij hun eigen ouders.
- Enkele jonge vaders zijn bang om ondersteuning of hulp te zoeken bij een instelling omdat ze vinden dat ze daarmee toegeven dat ze het niet kunnen. Ook zijn ze bang dat de kindbescherming snel wordt ingeschakeld.
- Een vader heeft professionele ondersteuning bij het Consultatiebureau gevraagd en gekregen. Deze steun is positief ervaren.

5. Zelfstandig leven opbouwen en zorgen voor kind

- Alle jonge vaders in dit onderzoek zeggen dat ze hun verantwoordelijkheid willen nemen en voor hun kind willen zorgen.
- Ze vullen deze verantwoordelijkheid in door een baan te zoeken, hun opleiding af te maken en als ze geen relatie meer hebben met de moeder door een omgangsregeling te treffen.
- Alle vaders uit dit onderzoek dragen financieel bij aan de opvoeding van hun kind. Sommige vaders kopen spullen voor hun kind, anderen geven een bedrag aan de moeder.
- Twee jonge vaders zeggen dat ze leuke activiteiten voor jonge vaders missen. Bijvoorbeeld baby zwemmen. Zij willen meer doen en niet alleen een materiële zorgplicht hebben.

6. Aanbevelingen

De jonge vaders hebben verschillende aanbevelingen gedaan wat er voor jonge vaders ontwikkeld moet worden of hoe instellingen om kunnen gaan met jonge vaders. Jonge vaders gaan pas op zoek naar informatie als de noodzaak zich aandient.

Informatie zou meer gebundeld en gecentreerd moeten zijn op een website en/of in een folder

Er zou gebundelde digitale en schriftelijke informatie moeten komen over wettelijke en praktische zaken met betrekking tot zwangerschap en jong vaderschap. Het gaat hierbij vooral over erkenning, ouderlijk gezag en financiële verantwoordelijkheid. Een andere mogelijkheid is het oprichten van een laagdrempelig spreekuur bij een instantie waar een jonge vader met al zijn vragen terecht kan. Een boek waarin ervaringen van andere jonge vaders zijn beschreven kan ondersteunend werken.

De voorkeur gaat uit naar een website speciaal voor jonge vaders, hierop kan relevante informatie komen te staan, belangrijke data (bijvoorbeeld voor huiskamerbijeenkomsten of voorlichtingsbijeenkomsten) en adressen waar jonge vaders hulp kunnen krijgen. Enkele jonge vaders willen hier een actieve rol in spelen, maar nemen zelf geen initiatief. Door middel van chatten of MSN kunnen jonge vaders via de website, als ze daar behoefte aan hebben, met elkaar in contact komen en ervaringen uitwisselen*.

Jonge vaders zoeken informatie op Internet, een virtueel ontmoetings- en informatiepunt sluit aan bij hun wensen

Jonge vaders willen een virtueel ontmoetingspunt waar zij informatie kunnen vinden en ervaringen kunnen uitwisselen met andere jonge vaders. Jongens praten niet graag (in groepen) over hun problemen. Een forum op Internet kan dienen als ontmoetingsplaats. De jonge vaders willen graag hun eigen ervaringen delen met anderen, om andere jonge vaders te helpen om geschikte informatie te vinden.

Een aantal jonge vaders wil dat er meer leuke activiteiten voor jonge vaders worden georganiseerd. In bijvoorbeeld Hengelo worden speciale activiteiten georganiseerd voor jonge vaders. Dat zou in Zuid-Holland, zeker in de grote steden ook meer moeten worden gedaan.

* JIP Rotterdam heeft een folder gemaakt voor Rotterdamse jonge vaders. PJ-partners en JSO hebben ervoor gezorgd dat er informatie voor vaders staat op www.blixum.nl, de provinciale website voor jongeren informatie.

Bijlage 1 Interviewleidraad

Vragenlijst project Jonge Vaders

Achtergrondgegevens

- Leeftijd respondent
- Culturele achtergrond
- Burgerlijke staat en woonsituatie (eventueel met moeder van kind)
- Aantal kinderen
 - Bij meerdere kinderen, allemaal bij dezelfde moeder
- Gegevens van het kind of kinderen; geslacht, leeftijd

Periode van zwangerschap

- Achtergrond van de zwangerschap; gepland, gewenst, eigen gedachten, ideeën en angsten met betrekking tot de zwangerschap, motivatie behouden kind.
- Eerste gevoelens bij ontdekken van zwangerschap, doorvragen op eerste periode en eventueel periode daarna (verschil in reactie of besef).
- Reacties vanuit omgeving; ouders vaders, ouders moeder, vrienden en dergelijke.
- Betrokkenheid bij de zwangerschap; doorvragen naar concrete activiteiten, vragen naar tevredenheid over deze betrokkenheid.
- Informatie zoekgedrag; zelf zoeken naar informatie, geïnformeerd worden, serieus genomen worden.

Het vaderschap

- Belangrijkste veranderingen in de periode van vader zijn, denk hierbij aan: relatie, woonsituatie, sociaal netwerk/familie, werk/school, vrijetijdsbesteding.
- Ervaren ondersteuning tijdens vaderschap; serieus genomen voelen, informatievoorziening, betrokkenheid bij ontwikkeling.
- Wenselijke ondersteuning tijdens vaderschap; zijn er zaken die anders hadden gemoeten, op welk moment, door wie.
- Ervaringen van jong vader zijn; reacties, gevoel anders benaderd te worden, contacten met andere jonge vaders (ook behoefte daartoe), betekenis van (jong) vader zijn, dubbelrol zelf nog kind zijn.

Vaderschap en opvoeding

- Contact met moeder van het kind (relatie, vrienden, aard van het contact).
- Contact met het kind; regelmatig contact, bezoekenregeling, kind woont (gedeeltelijk) bij vader, aard van het contact.
- Wettelijke regeling met betrekking tot kind; erkenning, alimentatie, co-ouderschap.
- Financiële verantwoordelijkheid; voor kind, voor moeder en kind, inrichting van deze financiële verantwoordelijkheid, gevoel van verantwoordelijkheid.
- Taakverdeling in de opvoeding; verschillende rollen, rol van grootouders, op welke wijze geregeld (afspraken, vastgelegd).
- Tevredenheid over eigen aandeel opvoeding en taakverdeling.
- Informatiebehoefte met betrekking tot vaderschap en opvoeding; wensen, wijze van informatie zoeken, wenselijke wijze van geïnformeerd worden, waar de mogelijkheid.
- Beeld van een goede vader; beeld van zichzelf, ideeën voor ondersteuning, ontwikkeling van vader zijn, voorbeeldfunctie naar kind.

Steun en advies jonge vaders

- Behoeftte aan aankloppen voor informatie; welke periode, welk type informatie, waar idee om informatie vandaan te halen, wat waren de belangrijkste vragen.
- Belangrijkste informatiebronnen voor jonge vaders; familie, partner, professionals, vrienden, andere jonge vaders.
- Ervaringen met betrekking tot informatie en ondersteuning; familie, professionals.
- Achteraf bekeken eventueel dingen anders doen of andere ondersteuning.

Toekomst

- Visie op eigen toekomst; kansen, mogelijkheden, belemmeringen
- Belangrijke adviezen / tips andere jonge vaders
- Belangrijke adviezen / tips professionals
- Eventuele aanvullende opmerkingen